

Program för att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor

1. Inledning

Kommunstyrelsen har gett tekniska nämnden och bildningsnämnden i uppdrag att utarbeta ett program för att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor. Beslutet är taget som en följd av ett antal medborgarförslag som föreslår en rad trafikförändringar gällande bland annat trafikövergångar, sänkta hastigheter och tydligare skyltning.

Det är beslutat genom både cykelstrategin och cykelplanen att Trelleborgs kommun ska arbeta för att alla barn i kommunen ska ha en så säker och trygg väg till skolan som möjligt. Likaså verkar kommunen också för att fler ska välja att byta ut sina bilresor mot kollektivtrafik, cykel eller gång. Därmed kommer en del åtgärder inom *Program för att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor* också kunna samordnas med åtgärder inom tidigare antagna dokument.

Programmets upplägg för att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor bygger på att det identifierats fyra mål med tillhörande förslag på aktiviteter som ska bidra till att målen uppfylls. Tre av målen är kopplade till att skapa en säkrare trafiksituation, medan det sista målet ska bidra till att minimera skadorna om någon trafikolycka sker. För att säkerställa att aktiviteterna bidrar till att utvecklingen går i önskad riktning kommer dessa att kontinuerligt följas upp. Fysiska åtgärder i trafikmiljö kommer att prioriteras enligt Trelleborg kommuns ambitioner kring att förbättra trafiksäkerheten vid kommunens alla 15 grundskolor.

För att möjliggöra ett likartat och därmed jämförbart trafiksäkerhetsarbete mellan Trelleborgs skolor, föreslås ett systematiskt arbetssätt där det upprättas en så kallad "skolreseplan" (se bilaga) för varje enskild grundskola i Trelleborgs kommun. Motiveringen till upplägget bygger på att arbetet för att alla barn ska få en säkrare trafikmiljö runt skolorna kräver ett strukturerat arbetssätt och en rad olika åtgärder. Detta eftersom flera faktorer samverkar och påverkar säkerheten. Skolreseplanen ska bidra med att skapa en enig bild av vad som ska uppnås och med vilka medel och resurser. För att skapa långsiktigt positiva effekter krävs en tydlig ansvarsfördelning, stark dialog och gedigen samverkan mellan tekniska förvaltningen och bildningsförvaltningen.

Genom att arbeta systematiskt med alla skolor i Trelleborgs kommun kommer det att finnas aktuella och uppdaterade bedömningar av trafiksäkerheten kring alla skolors närområde inom fem år. Målet är att trafiksäkerheten förbättras i den ordning där behovet bedöms vara störst. Bedömningen kommer göras utifrån en sammanställning av olycksdrabbade och upplevda otrygga platser i relation till var flest skolbarn rör sig.

2. Syfte

Syftet med programmet är att skapa en tryggare trafikmiljö runt kommunens skolor och öka andelen barn som tar sig till och från skolan genom att gå, cykla eller med kollektivtrafik. Programmet ska dessutom vara en praktisk hjälp vid prioritering av eventuella fysiska ombyggnadsbehovs- och nybyggnadsbehov.

2.1 Avgränsning

För att kunna effektivisera trafiksäkerhetsarbetet är det nödvändigt att göra en geografisk avgränsning till skolornas närområde. De fysiska åtgärderna avgränsas främst till ett område inom 300 meter kring skolan. Därmed kan insatserna som genomförs också komma till nytta för så många barn som möjligt. Men eftersom viktiga punktåtgärder riskerar hamna utanför det avgränsade området kommer en bedömning att göras utifrån varje enskild skola.

2.2 Tidigare arbete

Tidigare arbete med säkra skolvägar har främst varit tekniska förvaltningens ansvar i samarbete med utvalda skolor. Tekniska förvaltningen har då varit dem som drivit utredningarna. Det som tidigare har gjorts är olika kartläggningar av elevernas skolvägar, och eleverna har varit delaktiga i arbetet genom att förmedla sina synpunkter gällande skolvägarna på så kallade trafikpromenader. Tidigare arbeten med säkra skolvägar har gjorts med olika årskurser på Östra skolan och Bäckaskolan under åren 2008, 2013 och 2014. Under 2017 genomförs ett arbete inom ramen för projektet "Hållbart resande" för att praktiskt genomföra och utvärdera olika insatser som handlar om beteendepåverkan, även kallad mobility management.

3. Förutsättningar och ramar

I detta avsnitt behandlas faktorer som skapar ramar för arbetet samt faktorer som arbetet måste ta hänsyn till.

3.1 Cykelstrategi Trelleborgs kommun 2016-2020

I cykelstrategi Trelleborgs kommun 2016-2020 finns målet att minska bilens andel av persontransporter i Trelleborg för resor mellan 0-5 km med 10% från 54% till 44% mellan 2013-2020. Denna målbild kommer även att omfattas av den kommande Trafikstrategin som ska arbetas fram till årsskiftet 2017/18.

3.2 Cykelplan Trelleborgs kommun 2016-2020

Enligt Cykelplan Trelleborgs kommun 2016-2020 ska andelen barn som går eller cyklar till skolan öka. Målet är att detta ska ske genom fysiska åtgärder för att förbättra trafiksäkerheten samt genom att arbeta för förändrade attityder och beteenden hos föräldrar och barn.

3.3 Trafikolyckor

Nollvisionen är fastställt genom beslut i riksdagen och ligger som grund för trafiksäkerhetsarbetet i Sverige. Nollvisionen är bilden av en framtid där människor inte förolyckas eller utsätts för allvarliga personskador. Detta innebär att vägar och gator i högre grad ska anpassas till människans förutsättningar. Ansvar för säkerheten delas mellan dem som utformar och dem som använder vägtransportssystemet.

3.4 Läroplanen

Skolans undervisning om trafik regleras i läroplanerna för grundskolan respektive gymnasieskolan. Inom både grund- och gymnasieskolan är det skolans rektor som ansvarar för att ämnesövergripande kunskapsområden som trafik och miljö integreras i undervisningens olika ämnen. Hur det integreras är upp till varje enskild rektor.

3.5 Information och kommunikation

För att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor är det viktigt att skapa förutsättningar för ett riktat och systematiskt informationsarbete. Informationsarbetet bör riktas till elever och deras vårdnadshavare och omfatta trafik och trafiksäkerhet, hälsa och motion, samt hållbart resande. Arbetet bör även sättas i relation till hur eleverna tar sig till och från skolan, samt hur trafiksituationen ser ut runt den aktuella skolan. Ansvariga för genomförande är bildningsförvaltningen, tekniska förvaltningen och rektorerna på kommunens skolor.

3.6 Hjälm användning

Att påverka barns hjälm användning kan vara en komplex uppgift då det främst är ett föräldransvar. Enligt trafikförordningen (SFS 1998:1276) måste alla under 15 års ålder bära cykelhjälm när de cyklar eller blir skjutsade på tvåhjulig cykel. Genom kommunikationssatsningar och utbildning finns möjligheter att påverka attityder och beteenden vilket kan öka hjälm användningen. Senaste Folkhälsorapporten från 2016 visar att runt 73 % av alla barn i åk 6 i Trelleborgs kommun använder hjälm. Det finns idag ingen mätning av hjälm användning i åk 4-5.

3.7 Folkhälsomål

I enlighet med Trelleborgs kommuns folkhälsopolicy är ett av de sex prioriterade målområdena för bättre folkhälsa fysisk aktivitet. Ett delmål inom området livskvalitet och hälsa är att trelleborgarna ska vara mer fysiskt aktiva. Att föräldrar cyklar eller följer sina barn till fots kan även bidra positivt till detta mål. Folkhälsorapporten följs upp vart fjärde år av Region Skåne. Kommunledningsförvaltningen avdelning för hållbar utveckling ansvarar för sammanställning av rapporten.

3.8 Finansiering

För att förverkliga de ambitioner Trelleborgs kommun har över "Säkra skolvägar" krävs fysiska åtgärder, vilket alltid föresätter att det finns ekonomiska resurser. Alla ska känna sig trygga i Trelleborgs kommun och så även barn till och från skolan. Många säkerhetsaspekter går att åtgärda fysisk säkerhetsanpassning och externa medel går att äska till att implementera fysiska åtgärder i byggd och obebyggd miljö.

4. Mål, aktiviteter och uppföljning

Följande del behandlar mål, förslag på aktiviteter och uppföljning som ska säkerställa att arbetet med säkra skolvägar i Trelleborgs kommun leder utvecklingen i önskad riktning. För programmet har det identifierats fyra mål med tillhörande förslag på aktiviteter för att förbättra trafiksituationen. Målen är satta med utgångsläge i redan befintliga mål både inom kommunen och nationellt. Uppföljningen ska bidra till att mäta effekterna av genomförda aktiviteter och vidareutveckla arbetet med säkra skolvägar i Trelleborgs kommun. För att uppnå målen och säkerhetsställa en god trafikmiljö för barn och unga kommer fysiska åtgärder att prioriteras.

4.1 Mål 1: Att andelen barn som går eller cyklar till skolan ska öka (anges i Cykelplanen 2016-2020).

- 70 procent av alla elever i årskurs 4-6 går eller cyklar till skolan i tätorten Trelleborg.
- 60 procent av alla elever i årskurs 4-6 går eller cyklar till skolan på landsbygden.

Fysiska åtgärder

Tekniska förvaltningen ansvarar för fysiska åtgärder kopplade till målet.

Förslag på beteendeförändring

Bildningsförvaltningen, tekniska förvaltningen och rektorerna ansvarar för utbildning- och kommunikationsinsatser kopplade till målet

Uppföljning

Tekniska förvaltningen ansvarar årlig resvaneundersökning som kommer göras med hjälp av programvara som registrerar barnens resesätt samt resväg till och från respektive skola.

Uppföljning ska också ske via *Folkhälsorapport Barn och Unga*, som rapporterar andelen barn i årskurs 6 och årskurs 9 som går eller cyklar till skolan i Trelleborgs kommun.

Utbildningsinsatser gjorda i skolan följs upp i Stratsys av bildningsförvaltningen.

4.2 Mål 2: Att skapa trygga och säkra gång- och cykelvägar till och från skolan.

Fysiska åtgärder

Fysiska åtgärder ska göras baserade på kartläggning från barnens resevaneundersökningen, olycksstatistik från STRADA och utifrån Cykelplan för Trelleborgs kommun 2016 - 2020. Åtgärder kan bland annat innefatta om-/nybyggnad av överfarter/passager, beläggningsunderhåll, beskärning av buskage, ändrad hastighetsbegränsning och förbättrad belysning av gång- och cykelvägar. Detta ligger inom tekniska förvaltningens ansvarsområde.

Förslag på beteendeförändring

Bildningsförvaltningen, tekniska förvaltningen och rektorerna ansvarar för utbildnings- och kommunikationsinsatser.

Tekniska förvaltningen och rektorerna ansvarar för Trafikskola för elever.

Uppföljning

Tekniska förvaltningen ansvarar för att utvärdera om otrygga platser åtgärdats.

Tekniska förvaltningen följer upp olycksstatistik från STRADA.

Bildningsförvaltning följer upp utbildningsinsatser som är gjorda i skolan i Stratsys.

4.3 Mål 3: Att andelen elever som upplever att de på ett tryggt och säkert sätt kan gå eller cykla till skolan ska öka.

Fysiska åtgärder

Fysiska åtgärder ska göras baserade på kartläggning från barnens resevaneundersökningen, olycksstatistik från STRADA och utifrån Cykelplan för Trelleborgs kommun 2016 - 2020. Åtgärder kan bland annat innefatta om-/nybyggnad av överfarter/passager, beläggningsunderhåll, beskärning av buskage, ändrad hastighetsbegränsning och förbättrad belysning av gång- och cykelvägar. Detta ligger inom tekniska förvaltningens ansvarsområde.

Förslag på beteendeförändring

Bildningsförvaltningen, tekniska förvaltningen och rektorerna ansvarar för utbildnings- och kommunikationsinsatser.

Tekniska förvaltningen och rektorerna ansvarar för Trafikskola för elever.

Uppföljning

Tekniska förvaltningen ansvarar att rapportera resultatet från barnens resevaneundersökningen för respektive skola.

Bildningsförvaltningen följer upp utbildningsinsatser som är gjorda i skolan i Stratsys.

4.4 Mål 4: Att öka andelen elever i åk 6 som använder cykelhjälm

Förslag på beteendeförändringar

Bildningsförvaltningen och tekniska förvaltningen ansvarar för utbildnings- och kommunikationsinsatser.

Uppföljning

Tekniska förvaltningen ansvarar för uppföljning som synliggör hjälmanvändningen för respektive skola.

Uppföljning ska också ske via *Folkhälsorapport Barn och Unga*, som rapporterar andelen barn i årskurs 6 som använder cykelhjälm.

Bildningsförvaltningen ansvarar att följa upp utbildningsinsatser gjorda i skolan i Stratsys.

5. Budget, tidsramar och ansvarsfördelning

I följande del presenteras tidsramen, budgeten (se tabell 1) och ansvarsfördelningen (se tabell 2) för genomförandet.

5.1 Fysiska åtgärder

För att verkställa fysiska åtgärder krävs alltid en budget. Åtgärder som föreslås på allmän platsmark faller inom tekniska förvaltningens ansvarsområde. Åtgärder lokaliserade inom skolområdet faller inom fastighetsägarens dvs serviceförvaltningens, ansvarsområde. För att de ska kunna genomföras måste det finnas tillgängliga investeringsmedel samt en budget för kapital- och driftskostnader.

För att skapa trovärdighet gentemot föräldrar och medborgare krävs även att insatserna genomförs inom rimlig tidsram. Vad som är ett rimligt tidsmått avgörs av olika faktorer. Baserat på att de flesta barn reser på ungefär samma vägar under hela sin grundskolelängd, förutsatt att de bor kvar på samma plats kan en rimlig tidsram vara 1-5 år.

5.2 Kommunikation utbildning och kartläggning

För att kunna kartlägga och genomföra informationsinsatser för att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor krävs en årlig budget. Budgetposter omfattar personella resurser, kartläggning via datorlicens, konsultinsatser, tryckt material och andra informationsinsatser och kampanjer.

5.3 Budget och ansvarsfördelning

Budgeten avser perioden 2019-2024 och diverse upphandlingar hanteras enligt Lagen om offentlig upphandling (LOU).

Kartläggning	Kostnad år 1	Total kostnad 5 år	Ansvarsfördelning
Kartläggning prioriteringsordning av skolor	60 000 kr	60 000 kr	Tekniska förvaltningen - budgetansvar
Programvara (Licens) för kartläggning av barns väg till skolan	40 000 kr / år	200 000 kr	Tekniska förvaltningen - budgetansvar
Mobility Management			
Utbildningsmaterial (Trafikkalendern)	15 000 kr / år	75 000 kr	Tekniska förvaltningen - budgetansvar och beställning Bildningsförvaltningen - genomförande av aktiviteter
NTF cykelteknikbana (5 år)	8 000 kr / år	40 000 kr	Tekniska förvaltningen - budget och beställning

			Bildningsförvaltningen - avsätta tid till utbildning
Kampanjer och tävlingar (5 år)	10 000 kr / år	50 000 kr	Tekniska förvaltningen – budgetansvar och beställning Bildningsförvaltningen- information och genomförande
Arbetstid			
Trafikingenjör 15% (konsult) - Samordning Skolreseplan, Mobility Management åtgärder	220 000 kr / år	1 100 000 kr	Tekniska förvaltningen - budgetansvar
Planeringsingenjör 20% (konsult) - Planering fysiska åtgärder	290 000 kr / år	1 450 000 kr	Tekniska förvaltningen - budgetansvar
Genomförande av aktiviteter och föreläsningar	Inom ramen för ordinarie tid	Inom ramen för ordinarie tid	
Fysiska åtgärder			
Fysiska åtgärder på allmän platsmark	Inom tekniska nämndens investeringsram	Inom tekniska nämndens investeringsram	
Total kostnad	643 000 kr	2 975 000 kr	

5.4 Ansvarsfördelning vid genomförandet

	Ansvarsområden
Tekniska förvaltningen	• Ansvarar för planering och genomförande av fysiska åtgärder på allmän platsmark • Kunskap gällande lagstiftning kring trafikmiljö • Ha en samlad bild av vilka planer som kan påverka vägen till och från skolan. • Sammanhållande i kartläggning kring resmönster • Ansvarar för Mobility Managementåtgärder
Serviceförvaltningen	• De fysiska åtgärder som är lokaliserade inom skolområdet faller inom fastighetsägarens ansvarsområde

Bildningsförvaltningen	• Tillsammans med Tekniska förvaltningen arbeta fram ett likvärdigt informationsmaterial • Följer upp att informationsarbetet gentemot elever och vårdnadshavare bedrivs i Stratsys • Informera skolledningarna om beslut kring säkra skolvägar
Rektorer	• Aktivt använda och kommunicera ut material till elever och vårdnadshavare

5.5 Tidsram

Totalt finns 15 grundskolor i Trelleborgs kommun, varav nio ligger i tätorten och sex på landsbygden. Programmet ska samarbeta med fyra skolor varav minst en belägen på landsbygden per år.

Skolorna prioriteras efter en kartläggning och därefter sker urval.

Kartläggning och Mobilitet Management-åtgärder sker enligt projektplan som tas fram för respektive skola.

Genomförda aktiviteter som utbildning, tävlingar och cykelutbildningar sker sedan återkommande efter samarbetet påbörjats till alla skolor kommit igång.

Framtagande av *Programmet för att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor* återrapporteras till kommunfullmäktige under 2018.

Verkställandet av programmet föreslås starta under 2019 och fortgå fram till 2024 för att få med alla skolor.

5.6 Uppföljning

Uppföljning ska ske årligen under genomförandeperioden för de skolor där programmet initierats.

Bilaga 1

Skolreseplan – arbetsmetod för att förbättra trafiksäkerheten vid kommunens skolor

För att få ett likartat och därmed jämförbart trafiksäkerhetsarbete mellan Trelleborgs skolor, föreslås ett systematiskt arbetssätt med en **Skolreseplan**. Skolreseplanen är ett arbetsverktyg för att förverkliga målsättningar med program för Säkra skolvägar.

Upprättandet av en skolreseplan är ett gemensamt dokument för tekniska förvaltningen, bildningsförvaltningen, skolorna och föräldrarepresentanter. Skolreseplanen ska bidra till ett strukturerat arbetsförfarande med tydlig ansvarsfördelning med säkra skolvägar över tid. Det ska även säkerställa att arbetet bedrivs med ett helhetsperspektiv där samverkande faktorer för en säker trafikmiljö synliggörs och behandlas.

Skolreseplanen delas upp i två åtgärdsdelar - en del för fysiska åtgärder och en del för informations- och kommunikationsåtgärder (Mobility Management).

Kartläggning av barns resmönster och trafikupplevelser krävs innan genomförandet av fysiska åtgärder samt information- och kommunikationsåtgärder kan genomföras.

Kartläggning

Det finns olika sätt att hämta in information, bland annat där barnen själva ritat in sin resväg och markerat upplevda otrygga platser i trafikmiljö.

Tekniska förvaltningen tillsammans med bildningsförvaltningen ska kartlägga åtgärdsbehov för respektive skola.

Kartläggning sker i samarbete mellan tekniska förvaltningen, skolan (barn och lärare) och föräldrarepresentanter.

Förslag på insatser

- Kartläggning av vilket färdmedel barn använder för att ta sig till och från skolan
- Kartläggning av behov av fysiska åtgärder både inom skolområde och på allmän platsmark
- Morgon- och eftermiddagsobservationer av trafiksituationen vid skolan
- Kartläggning av barnens perspektiv gällande upplevda otrygga platser, till och från skolan

Fysiska åtgärder- ombyggnad och eventuell nyetablering

Fysiska åtgärder är nödvändiga för trafiksäkra kommunens skolvägar och eventuella åtgärder kan variera beroende på respektive skolas fysiska förutsättningar och närmiljö.

Tekniska förvaltningen ska alltid vara med i planprocessen vid ombyggnation eller nyetablering av skolor i Trelleborgs kommun.

Bedömning kring hur förändringen påverkar skolbarns resväg till och från skolan ska alltid ske ur ett säkerhets- och trygghetsperspektiv.

Dialog mellan berörda parter ska initieras i ett tidigt skede gällande effekter av förändring av barns resväg till och från skolan samt barns upplevda trafiksituation.

Arbetet ska ske systematiskt och effektivt genom prioriteringar av fysiska åtgärdsförslag. Åtgärdsförslagen avgränsas till ett område inom 300 meter från skolan och ska utgå från en sammantagen bild av nedanstående punkter:

- Kartläggning av otrygga platser utifrån barnens perspektiv
- Kartläggning av otrygga platser utifrån vårdnadshavares perspektiv
- Förbättringsåtgärder enligt kartläggning i cykelplanen
- Kartläggning av olycksstatistik från STRADA
- Förbättringsåtgärder av överfarter enligt NTFs klassificering utifrån behov

I och med skolresepensarbetet ska goda exempel tas fram kring fysiska åtgärder och exempel på god trafikplanering vid etablering av nya grundskolor. Dessa goda exempel kan bidra till att uppnå Boverkets miljömål *God bebyggd miljö*, men också ge inspiration till Trelleborg kommuns framtida trafikarbete.

Mobility management-åtgärder

Mobility management är ett koncept för att främja ökad andel resande av gång, cykel och kollektivtrafik. Konceptet bygger på att förändra resenärens attityder och beteende. Grundläggande för mobility management är användningen av mjuka åtgärder såsom information och kommunikation, kampanjer, marknadsföring och att skapa medvetenhet om andra färdmedel – bilpool, elcykel, kollektivtrafik etc

Förslag på insatser

- NTF Cykelteknikbana
- Öka vårdnadshavare medvetenhet genom information gällande trafiksituationen runt skola och biltrafikens påverkan på trafiksäkerheten kring skolan.
- Informationsinsatser riktade till barn och deras vårdnadshavare avseende upplevelser av trafikmiljön till och från skolan
- Information och tävlingar som erbjuds i Trafikkalendern
- Integrera trafik i undervisningen så att alla elever får utbildning i trafik kunskap

Kommunikation

Löpande kommunikationsarbete ska ske internt och externt inom kommunen och ut till barn, vårdnadshavare etc. Kommunens hemsida blir då ett viktigt kommunikationsverktyg.

Tekniska förvaltningen ansvarar tillsammans med bildningsförvaltningen för kommunikationen.